

17. Ciężar i nieważkość

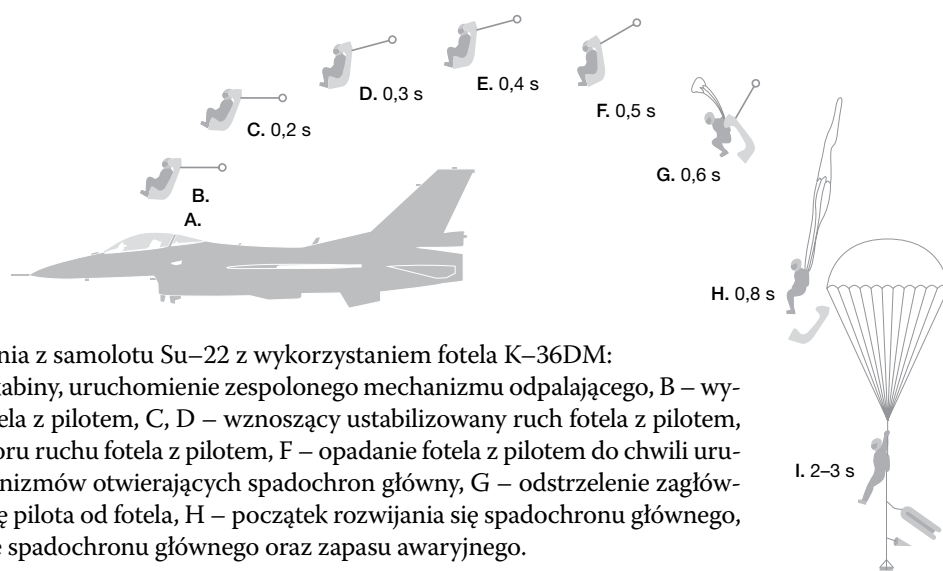
Zadanie 1

Do osób w opisanych sytuacjach I–VII **dopasuj** informacje A–I tak, aby przedstawiały daną sytuację fizyczną. **Uwaga.** Do każdej osoby pasuje więcej niż jeden opis.

I. Osoba stojąca w windzie ruszającej do góry. _____	A. Działa siła grawitacji taka sama jak na powierzchni Ziemi.
II. Osoba stojąca w windzie jadącej ruchem jednostajnym do góry. _____	B. Nie działa siła grawitacji.
III. Osoba stojąca w windzie, która zwalnia, jadąc w dół. _____	C. Działa siła grawitacji większa niż na powierzchni Ziemi.
IV. Astronauta na Międzynarodowej Stacji Kosmicznej. _____	D. Działa siła grawitacji o około 10% mniejsza niż na powierzchni Ziemi.
V. Osoba stojąca w windzie, która zwalnia, jadąc do góry. _____	E. Panuje stan nieważkości.
VI. Osoba stojąca w windzie jadącej ruchem jednostajnym w dół. _____	F. Osoba nie wywiera żadnego nacisku na podłoże.
VII. Pilot w samolocie akrobacyjnym, gdy przez krótką chwilę samolot „spada swobodnie”. _____	G. Osoba naciska na podłoże siłą równą co do wartości sile grawitacji.
	H. Osoba naciska na podłoże siłą nieco większą niż działająca na nią siła grawitacji.
	I. Osoba naciska na podłoże siłą nieco mniejszą niż działająca na nią siła grawitacji.

Zadanie 2

Oto fragment artykułu dotyczący katapultowania się pilotów myśliwca: „W chwili katapultowania pilot poddany jest przeciążeniu około 10g i ma masę około 1000 kg. Czas przeciążenia jest ściśle ograniczony i bez uszczerbku dla zdrowia może maksymalnie trwać do 0,2 s. Dłuższy mógłby spowodować nieodwracalne zmiany w organizmie”.

Fazy katapultowania z samolotu Su-22 z wykorzystaniem fotela K-36DM:

A – zrzut osłony kabiny, uruchomienie zespolonego mechanizmu odpalającego, B – wymuszony ruch fotela z pilotem, C, D – wznoszący ustabilizowany ruch fotela z pilotem, E – wierzchołek toru ruchu fotela z pilotem, F – opadanie fotela z pilotem do chwili uruchomienia mechanizmów otwierających spadochron główny, G – odstrzelenie zagłówka i oddzielenie się pilota od fotela, H – początek rozwijania się spadochronu głównego, I – rozwiniecie się spadochronu głównego oraz zapasu awaryjnego.

Źródło: Jerzy Litwiński, *Uciec śmierci*, „Wiedza i Życie” 1999, nr 9.

a) We fragmencie „pilot ma masę 1000 kg” autor artykułu użył pewnego skrótu myślowego. Masa pilota nie uległa przecież zmianie. **Wyjaśnij**, jak należy rozumieć to stwierdzenie.

b) Przeanalizuj schemat katapultowania, a następnie **ocień** prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wstaw w okienko P, jeżeli jest ono prawdziwe, lub F, jeżeli jest fałszywe. **Uzasadnij** swój wybór.

- W punktach E i F pilot naciska na fotel siłą równą swojemu ciężarowi. ☐

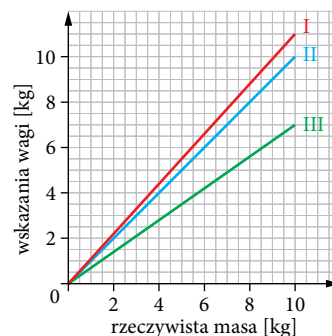
- W punkcie B pilot odczuwa przeciążenie i naciska na fotel siłą dużo większą niż wynosi jego ciężar. ☐

Zadanie 3

Na wykresach I–III przedstawiono zależność wskazań wagi ustawionej w windzie od rzeczywistej masy przedmiotu umieszczonego na tej wadze.

Zaznacz P, jeżeli zdanie jest prawdziwe, lub F, jeżeli jest fałszywe.

1.	W przypadku wykresu I winda mogła ruszać w górę lub hamować, jadąc w dół.	P	F
2.	W przypadku wykresu II winda na pewno się nie poruszała.	P	F
3.	W przypadku wykresu III winda na pewno hamowała, jadąc w górę.	P	F
4.	Przyspieszenie windy w przypadku wykresu III jest większe niż w przypadku wykresu I.	P	F
5.	Siła nacisku na wagę w przypadku wykresu I jest mniejsza niż wartość siły grawitacji działającej na ciało znajdujące się na tej wadze.	P	F
6.	Przyspieszenie windy w przypadku wykresu III to około $7 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$.	P	F
7.	Przyspieszenie windy w przypadku wykresu I to około $1 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$.	P	F

DOBRA RADA

Siły w poruszającej się windzie

- Gdy winda hamuje, jadąc w dół, lub przyspiesza, jadąc w górę, na podłogę windy naciskamy siłą:

$$F_N = (g + a) \cdot m$$

- Gdy winda hamuje, jadąc w górę, lub przyspiesza, jadąc w dół, na podłogę windy naciskamy siłą:

$$F_N = (g - a) \cdot m$$

Oznaczenia: g – przyspieszenie ziemskie, a – przyspieszenie windy, m – masa osoby w windzie.

- Gdybyśmy stali w windzie na wadze, wskaże ona masę: $m' = \frac{F_N}{g}$.

Zadanie 4

Dziewczyna o masie 60 kg stoi w windzie na wadze. Na podstawie informacji podanych na rysunku **narysuj** wektory: siły, z jaką Ziemia przyciąga dziewczynę, siły nacisku na wagę, przyspieszenia windy (na rysunku A wektory zostały już narysowane). Przyjmij, że strzałka o długości 1 cm odpowiada sile 400 N lub przyspieszeniu $2 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$. **Zapisz** wskazanie wagi.

A w dół, przyspiesza

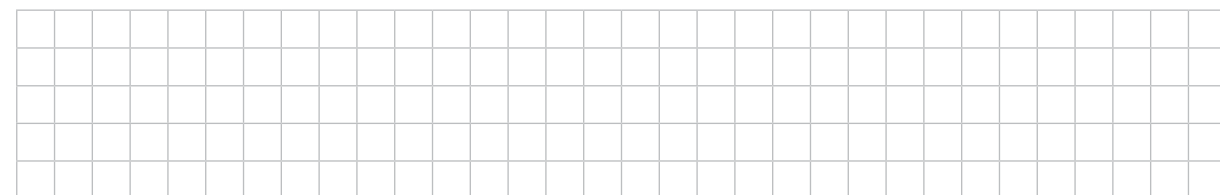
B w dół, ze stałą prędkością

C w dół, hamuje

D w górę, przyspiesza

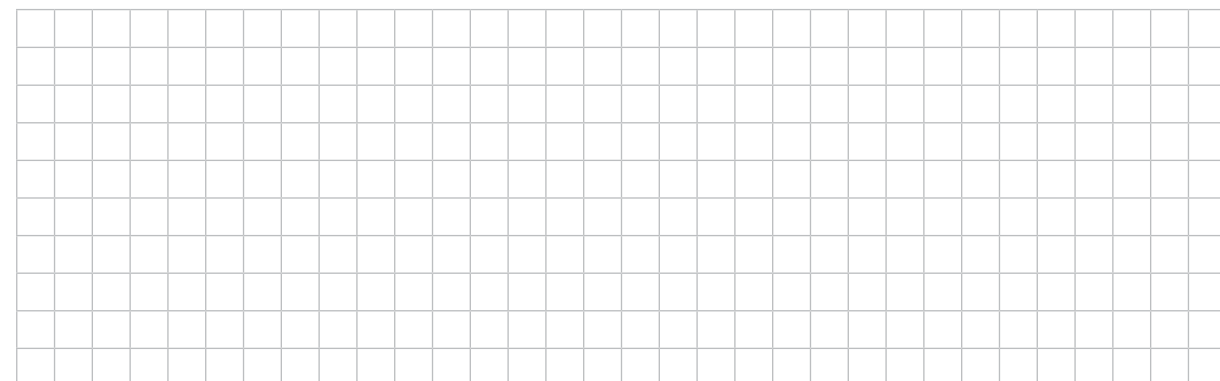
E w górę, ze stałą prędkością

F w górę, hamuje

Zadanie 5

Patrz przykład na sąsiedniej stronie.

Gdy Beata stanęła na wadze w nieruchomej windzie, waga wskazywała 50 kg. Gdy winda ruszyła, na wadze przez chwilę pojawiła się wartość 40 kg. Na podstawie przykładu z sąsiedniej strony **określ**, w którą stronę i z jakim przyspieszeniem ruszyła winda.

PRZYKŁAD

Gdy Janek stanął na wadze w nieruchomej windzie, wskazywała ona 70 kg. Kiedy wina ruszyła, na wadze pojawiła się przez chwilę wartość 77 kg. W którą stronę ruszyła winda i z jakim przyspieszeniem?

Dane:

wskazanie wagi znajdującej się w spoczynku $m = 70 \text{ kg}$

wskazanie wagi podczas ruszania windy $m' = 77 \text{ kg}$

przyspieszenie ziemskie $g = 10 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$

Szukane:

przyspieszenie windy $a = ?$

Pamiętaj, że:
 $1 \text{ N} = 1 \text{ kg} \cdot \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$.

Rozwiązanie:

Siłę ciężkości działającą na Janka obliczamy ze wzoru: $F_c = m \cdot g$. Po podstawieniu danych liczbowych otrzymujemy:

$$F_c = 70 \text{ kg} \cdot 10 \frac{\text{m}}{\text{s}^2} = 700 \text{ N}$$

Wskazanie wagi się zwiększyło, co oznacza, że winda ruszyła do góry. Siła nacisku na wagę F_N jest sumą ciężaru Janka F_c oraz siły F nadającej windzie przyspieszenie:

$$F_N = F_c + F, \text{ st\aa d: } F = F_N - F_c$$

Skoro waga wskazuje $m' = 77$ kg, Janek naciska na nią w chwili rozpoczęcia się ruchu windy siłą $F_N = m' \cdot g = 770$ N. Zatem:

$$F = 770 \text{ N} - 700 \text{ N} = 70 \text{ N}$$

Siłę nadającą przyspieszenie windzie oraz Jankowi obliczymy z II zasady dynamiki:

$$F = m \cdot a, \text{ stąd: } a = \frac{F}{m}$$

Po podstawieniu danych otrzymujemy:

$$a = \frac{70 \text{ N}}{70 \text{ kg}} = 1 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$$

Odpowiedź: Winda ruszyła do góry z przyspieszeniem o wartości $1 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$.

Zadanie 6

a) Możemy przyjąć, że na Marsie przyspieszenie grawitacyjne wynosi około $3,7 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$, a na powierzchni Ziemi $9,8 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$. **Określ**, z jakim przyspieszeniem powinien startować hipotetyczny lądowiec marsjański z astronautą na pokładzie, aby astronauta naciskał na jego podłogę z taką samą siłą jak w sytuacji, gdy stoi nieruchomo na powierzchni Ziemi.

b) W filmach SF często przedstawiany jest motyw włączenia lub wyłączenia „sztucznej grawitacji” na ogromnych statkach kosmicznych. **Zastanów się**, czy można coś takiego w praktyce zrealizować z wykorzystaniem praw fizyki. Jeżeli tak, to **wyjaśnij**, w jaki sposób.

Na wrywki

Zobacz
odpowiedzi
dowiczenia.pl
Kod: F1QPS1

- Co to jest przeciążenie? Kiedy w windzie możemy doświadczyć przeciążenia?
- Co to jest niedociążenie? Kiedy w windzie możemy doświadczyć niedociążenia?
- Jaki stan nazywamy nieważkością? Czy na ciało w stanie nieważkości mogą działać siły?
- Podaj przykład, kiedy osoba o masie 70 kg może być w stanie nieważkości.
- Jak wyjaśni stan nieważkości osoba obserwująca z zewnątrz (układ inercjalny), a jak osoba będąca w stanie nieważkości (układ nieinercjalny)?

NOTATKI Z LEKCJI